

z kapitalistických armád

BRANDTOVY VLÁDY POLITIKA

ILUZE A SKUTEČNOSTI

Podplukovník
PhDr. Stanislav Pánek, CSc.

Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran, která se konala v polovině roku 1969 v Moskvě, označila Severoatlantický pakt za hlavní nástroj imperialistické agrese. „Jeho osu“, hovoří základní dokument o úkolech boje proti imperialismu, „tvoří spojenectví Washingtonu a Bonnu... Za pomoci NATO byl především vzkříšen a posílen západoněmecký imperialismus — hlavní ohnisko válečného nebezpečí v centru Evropy. Imperialistické vládnoucí kruhy Německé spolkové republiky, v níž sílí neonacismus a militarismus, vystupují s revanšistickým programem revize výsledků druhé světové války a změny hranic řady evropských států. Tato politika... ohrožuje bezpečnost všech evropských národů a mír vůbec.“

Zdálo se, že další vývoj v Německé spolkové republice dává za pravdu „odborníkům“, kteří zejména po lednu roku 1968 proklamovali nutnost přehodnocení spojeneckých svazků i celé zahraniční politiky našeho státu a ruku v ruce s tím i jeho vojenské politiky. W. Brandt, tehdy ještě ministr zahraničních věcí bonnské vlády, by byl podle jejich názoru mužem, který otočí kormidlem západoněmecké politiky a poskytne tak konkrétní důkazy oprávněnosti jejich požadavků. Koncem roku 1969 se stal W. Brandt západoněmeckým kancléřem. V této funkci podepsal známé smlouvy se Sovětským svazem a Polskou lidovou republikou, setkal se dvakrát s předsedou vlády Německé demokratické republiky a dal pokyn k zahájení sondážních rozhovorů o možnosti navázání diplomatických styků s naší republikou. Na podzim minulého roku mu byla udělena Nobelova cena míru.

Letos kancléř W. Brandt v dosavadním svém zahraničně politickém kursu pokračoval. Na jaře proběhlo poslední kolo tzv. ratifikačního procesu v podmínkách, kdy se vládní většina v západoněmeckém spolkovém sněmu nakonec ztenčila na pouhý jediný hlas. Postupně se však ukazovalo stále zřetelněji, že i představitelé ostatních hlavních mocností Severoatlantického paktu nepovažují za žádoucí příliš drastické přerušování probíhající normalizace vztahů mezi Východem a Západem. Když se klerikální opozici nepodařilo ani

oddálit termín ratifikace známými manévry kolem rozpočtových otázek, vyhnula se většina jejich členů jednoznačně zápornému stanovisku a tzv. východní smlouvy nakonec v západoněmeckém spolkovém sněmu prošly.

Nemůžeme se domnívat, že nyní půjde již všechno hladce a že za prvními pozitivními kroky Bonnu budou hned následovat další a stále významnější. Např. hlasy, které se již koncem května ozvaly na stuttgartském sjezdu sudetoněmeckého „landsmanšaftu“, názorně dokazují, že dramatickost střetávání bonnských vlády s klerikální opozicí dále poroste. Nám by ovšem mělo být jasné, že nejedno silné slovo, které ještě v jejich dialogu padne, má jediný hlavní účel: posílit staré a vyvolat nové iluze, že politika Brandtovy vlády je skutečnou alternativou politiky, kterou předtím po dvě desetiletí provozovaly klerikální strany. Měli bychom proto zejména zvlášť bedlivě sledovat, co se za kouřovou clonou politického boje v Německé spolkové republice děje doopravdy.

Z tohoto hlediska může leccos napovědět „Bílá kniha 1971/1972 o obraně Německé spolkové republiky a výstavbě Bundeswehru“, kterou vydala bonnská vláda koncem minulého roku. Podstatu v ní obsažené vojenské politiky pro nadcházející období charakterizoval ministr obrany H. Schmidt těmito vojácky strohými slovy: „Do Bundeswehru bude přicházet více zbraněschopných mužů; jejich služba bude kratší a výcvik utužen. Jako záložníci budou stát k dispozici kratší dobu, avšak s větší intenzitou.“ Podle litery „Bílá kniha 1971/1972“ budou západoněmečtí branci sloužit místo dosavadních osmnácti měsíců pouze patnáct. Tři měsíce po odchodu z aktivní služby budou zařazeni před převedením do normální zálohy v nově zavedené „dispoziční pohotovosti“.

O skutečném účelu této reformy se v „Bílé knize 1971/1972“ mnoho nedočteme. H. Schmidt v jejím úvodu podtrhuje zejména spravedlivější rozdělení břemene vojenské služby na početnější část mladé mužské generace. Jistě i to bylo smyslem nové úpravy. Nejen pochyb, že i ve specifickém západoněmeckém prostředí měli odvedení branci nemalou důvodů dívat se nepřívětivě na mnohé své vrstevníky, jejichž služeb velení Bundeswehru nepotřebovalo. Nová úprava je skutečně spravedlivější. Místo dřívějších 60 % pojme dnes Bundeswehr při nezměněných celkových počtech kolem 80 % zbraněschopných branců z každého odvodního kontingentu. Právě tato čísla jsou rozhodující. Jejich osvětlení však musíme hledat hlouběji v minulosti, kdy západoněmečtí publicisté,

odchováni érou „studené války“, byli ještě zvyklí hovořit o mnohých věcech bez přílišných diplomatických ohledů.

Jako příklad uvedu v této souvislosti úvodník, který uveřejnil dne 8. května 1961 — snad jen náhodou ve výroční den bezpodmínečné kapitulace hitlerovského Německa — velkoburžoazní časopis „Frankfurter Allgemeine Zeitung“. Autor úvodníku A. Weinstein v něm poučoval své čtenáře, že nadále již nebude nutné v mírovém období budovat příliš početné kádrové divize. „Neustále narůstá množství vycvičených záloh“, uzavíral svou úvahu, „a při nejmenším značný počet (západoněmeckých brigád) by bylo možné s přihlídnutím k prostoru jejich zasazení přeměnit v rámcové jednotky, jestliže by mohly být — zčásti i během hodin — doplněny zálohami... Naše (rozuměj: západoněmecká) ozbrojená moc by tak získala... z politického hlediska podstatně na významu.“

Autor úvodníku vycházel z věcně správného předpokladu, že po dosažení určitého stadia výstavby „konvenčního“ vojenského potenciálu nejsou již rozhodující pouze počty skutečně postavených jednotek, nýbrž i další mobilizační kapacita — zejména pak v oblastech jejich předpokládaného rozvinutí. Po dokončení počátečního stadia remilitarizace Německé spolkové republiky se proto další zvětšování tohoto druhu vojenského potenciálu Severoatlantického paktu ve střední Evropě stávalo v rostoucí míře záležitostí organizační. V kalkulacích poměru sil a jeho dalšího vývoje v tomto mimořádně důležitém strategickém prostoru Německá spolková republika nadále nefigurovala již jen svými dvanácti kádrovými divizemi, nýbrž i svou rostoucí schopností pohotově postavit z vycvičených záloh jednotky další, dokonale obeznámené s prostorem své předpokládané činnosti.

Tento přístup k další fázi militarizace Německé spolkové republiky v podstatě odpovídal i požadavkům rodící se americké strategie pružné reakce. V konkrétních podmínkách počátku šedesátých let se však tato západoněmecká ochota k dalšímu stupňování agresivních příprav vůči socialistickým zemím plně nekryla s novou politickou strategií Spojených států. Jejich představitelé ještě v roce 1952 na lisabonském zasedání Rady Severoatlantického paktu požadovali zformování celé stovky divizí. Později, v rámci plánu MC-70 z roku 1958, hodlali se natrvalo spokojit s pouhou třetinou původního počtu za předpokladu, že kvantitu nahradí taktické jaderné zbraně. Stále zřejmější změna ve skladbě poměru vojenských sil

a s ní spojený neúspěch politiky „z pozice síly“ je však donutily orientovat se pro nadcházející budoucnost také více na nenásilné prostředky a metodiky politiky. Tak se zrodila ve Spojených státech amerických, kromě strategií reakce, přibližně ve stejnou dobu i známá koncepce „budování mostů“ mezi Západem a Východem, která měla otupit dosavadní ostrážitost socialistických zemí a podminovat jejich jednotu zevnitř.

Dosavadní otevřené úsilí západoněmeckých vládnoucích kruhů zrevidovat výsledky druhé světové války hrozbou nebo i přímým použitím vojenské síly se proto dostalo dočasně do protikladu s americkou snahou vytvořit zdání uvolněnější atmosféry ve vztazích mezi Západem a Východem. Zejména to platilo o vojenské politice západoněmeckých vládnoucích kruhů. V jejich honbě za jadernými zbraněmi byl oprávněně spatřován koncentrovaný výraz jejich revanšistických snah a oprávněně podezření vzbuzovala i jejich orientace na urychlené vybudování konvenční složky vojenského potenciálu Německé spolkové republiky.

V Německé spolkové republice pochopili nejdříve nové potřeby evropské politiky Spojených států amerických sociální demokraté, kteří k nim také pohotově přihlíželi při formulaci dalšího programu své strany. Americký státní departement proto již od poloviny šedesátých let důvěrně radil prezidentu Johnsonovi, aby se perspektivně orientoval více na Brandta a jeho společníky. Tato doporučení sehrála nepochybně důležitou roli při vzniku vlády „velké koalice“ a zejména později, na podzim roku 1969, při vytváření velmi labilní vlády sociálních a svobodných demokratů. V této souvislosti dostávají pravý smysl i nejednou opakovaná prohlášení představitelů Bonnu, že jejich východní politika není ve skutečnosti východní politikou Německé spolkové republiky, nýbrž společnou východní politikou celé západní aliance.

Uskutečňování této více méně americké „nové východní politiky“ Brandtovou vládou však již probíhalo za jiných předpokladů, než za kterých byla koncipována. Republikáni, kteří se mezitím dostali ve Spojených státech amerických k moci, byli nuceni přikročit k postupnému vyhodnocení skutečného postavení Spojených států v současném světě. V polovině roku 1970 došlo i na analýzu jejich vztahů k Evropě. Státní departement dospěl při této příležitosti k závěru, že zahájená dvoustranná jednání se socialistickými zeměmi fakticky oslabují jednotný postup

západoevropských států, snižují jejich ochotu podřizovat se americké hegemonii a celkově tak znesnadňují prosazování globálních zájmů Spojených států amerických. V duchu těchto závěrů se Nixonova vláda začala postupně vracet k politice „z pozice síly“, třebaže při svém nástupu k moci vyhlášovala předsevzetí přejít od dosavadní konfrontace k éře vyjednávání.

Dnes je zřejmé, že Nixonova vláda uplatňuje tento „staronový“ kurs v celosvětovém měřítku. V latinské Americe doporučila známá Rockefellerova mise za hlavní prostředek řešení hlubokých sociálně ekonomických neduhů tamní společnosti další posilování represivního aparátu místních režimů proti údajné komunistické subverzi. Na Dálném východě se pod americkou patronací postupně přeměňuje v nástroj imperialistické agrese japonská „síla sebeobrany“. Americká politika se tu pokouší přeměnit v reálnou mezenskou sílu antikomunismus současného maoistického vedení. Pokračuje rozšiřování indochínského konfliktu, jemuž se mělo dostat správných rozměrů vystupňováním nedávné bengálské krize. Na středním Východě Spojené státy americké i nadále pokračují v jednoznačné podpoře Izraele a se zvýšeným úsilím se pokoušejí v „Černé Africe“ dokončit vytvoření fronty „studené války“ v týlu arabských zemí.

V Evropě se americkým představitelům dařilo v posledních dvou letech oddalovat multilateralizaci příprav na zahájení evropské bezpečnostní konference a nutit západoevropské země k dalšímu zvyšování vojenských příprav. Významnou součástí těchto příprav je i plán další výstavby západoněmeckého vojenského potenciálu, jak jej předvídá „Bílá kniha 1971/1972“. Dokazuje mimo jiné též skutečnost, že předcházející vojenskopolitická opatření Brandtovy vlády nebyla jen pouhým projevem mechanické setrvačnosti programů, které byly zahájeny jejími klerikálními předchůdci. Je svědectvím, že Brandt a jeho společníci pochopili stejně pohotově jako v polovině šedesátých let, co od nich dnes představitelé amerického imperialismu požadují a že jim stejně pohotově dovedou i vyhovět.

Mělo by nám být rovněž jasné, že nikoli klerikální opozice, nýbrž především sama Brandtova vláda zejména svou vojenskou politikou fakticky neguje pozitivní přínos některých realističtějších postojů ve své zahraniční politice předcházejících dvou let. Na tomto hodnocení pravděpodobně mnoho nezmění ani případné dovršení procesu normalizace vztahů Německé spolkové republiky s ostatními so-

cialistickými zeměmi. Z výroků samotného kancléře Brandta totiž vyplývá, že i jeho politika si klade za cíl sjednotit všechny Němce v rámci jednoho státu a nepřipustit výslovnou či tichou „legalizaci“ jejich odsunu z „východních“ území v letech 1945–1946. Od stanoviska klerikální opozice se v tomto směru dnes odlišuje v podstatě již jen názorem, že řešení těchto otázek není v současné době „na denním pořádku praktické politiky“, což by ostatně tak či onak museli uznat i klerikálové, kdyby byli v Německé spolkové republice momentálně u moci. Také oni by nemohli učinit víc pro změnu dnešního poměru vojenských sil ve středoevropském prostoru, který v poslední instanci rozhoduje o tom, že řešení uvedených otázek až dosud zůstávalo jen v oblasti teoretických úvah a volebních projevů.

Nová vojenskoorganizační opatření Brandtovy vlády, která jdou fakticky ještě nad rámec představ západoněmeckých reванšistů z počátku šedesátých let, nejsou však pouze v protikladu s její východní politikou. Jejich plně uplatnění rovněž zhoršuje předpoklady pro přípravu seriózní jednání o snížení početních stavů vojsk Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy v Evropě. Nově zřízenou instituci „dispoziční pohotovosti“ získává vedení Bundeswehru rozsáhlé pravomoci nad několika desítkami tisíc občanů Německé spolkové republiky, které může kdykoli znovu skrytě povolát do aktivní služby. Tutéž možnost obsahuje i záměr „Bílé knihy 1971/1972“ přistoupit k intenzivnějšímu využití záloh. Tím se Bundeswehru dává do rukou faktická možnost obejít bez vyjádření zákonodárných sborů i případnou mezinárodní dohodu o značném snížení počtu aktivních ozbrojených sil. Protože jednotky pozemních vojsk Bundeswehru tvoří asi polovinu všech sil západní aliance mezi Alpami a Severním a Baltským mořem, značně se tak posunuje i hranice mezi skutečným a symbolickým významem případné redukce počtů vojsk na tomto hlavním evropském válčišti. Bonnská vláda tím předem vychází vstříc přáním představitelů Spojených států amerických, aby se jednalo pouze o takové variantě oboustranného omezení počtů vojsk, která by západní alianci i zde plně uchovala

možnost dalšího uplatňování strategie pružné reakce a koncepce přední obrany. K těmto cílům směřuje i jejich požadavek, aby případné snížení počtů obou koalic přilhlíželo k tzv. geografické asymetrii, tj. k různým vzdálenostem mobilizačních center Spojených států amerických a Sovětského svazu od středoevropské čáry dotyku. Důraz na takto „vyvážené“ snížení počtů vojsk najdeme i v „Bílé knize 1971/1972“. Jednota názorů mezi Washingtonem a Bonnem panuje tedy také v tomto bodě.

Pohled na politiku Brandtovy vlády a její širší „alianční“ vazby vcelku přesvědčivě dokazuje, že nástup sociálních demokratů k moci v Německé spolkové republice neznamenal žádný zásadní obrát. Svědčí o tom, že některé její pozitivní kroky v uplynulém období byly motivovány převážně jen snahou v souladu se záměry amerických vládnoucích kruhů všestranněji a účinněji využívat všech složek potenciálu Německé spolkové republiky. Slovní uznání statu quo v Evropě podpisem smluv se Sovětským svazem a Polskou lidovou republikou v roce 1970 proto ještě zdaleka neznamená ochotu Bonnu vyvodit z existujících realit konkrétní a trvalé důsledky.

Tato politika bonnské vlády je zároveň názorným dokladem toho, že praktická činnost západních sociálně demokratických stran vstupuje do kvalitativně nového stadia. Pro oportunismus předáků někdejší II. internacionály byl charakteristický nacionalismus, který je v dobách mezinárodních konfliktů přiváděl do jedné fronty s buržoazií jejich vlastních zemí. Brandt a jeho společníci tento rámec společného „národního“ zájmu zjevně překročili. Svou zahraniční a zejména svou vojenskou politikou dnes objektivně nahrávají přímo americkému imperialismu, který v roli samozvaného patrona tzv. svobodného světa požaduje od svých spojenců, aby svoje vlastní zájmy více a koordinovaněji podřizovali jeho globálním cílům. Sama skutečnost, že W. Brandt je dnes kancléřem Německé spolkové republiky, je důkazem, že je v této zemi schopen plnit tyto americké požadavky lépe a obratněji než příliš nacionalističtí extrémisté Straussova typu.